

COLECTIA
Povestiri
CLUB
STIINTIFICO-
FANTASTICE
cpsf.info
COLECTIA ... VEST
STIINTIFICO-FANT
428

428

VASILE MĂNUCEANU

Captivii

EMANUEL REICHER

Cronică (en passant fantastică) a șahului

Redactor literar: ADRIAN ROGOZ
Coperta-desen: NICU RUSSU
Desenele interioare: RADU MĂNOIU
Prezentarea grafică: ARCADIE DANELIUC

UN EVENIMENT PE FIRMAMENTUL SCIENCE-FICTION-ULUI

Numele lui Vasile Mănuceanu este cunoscut cititorilor noştri. Povestirea „Statuile lui Benjamin" (vezi C.p.ş.f. numerele 372—374) le dezvăluia un scriitor stăpîn atît pe acţiunea polițistă cît şi pe „mecanismele" ce creează o atmosferă bizară. Un reproş pe care i l-aş fi putut aduce este că, pentru a-şi exercita vraja, s-a situat nu în inima continentului science-fiction, ci la hotarele ambigui ce-l despart de fantastic. Dar această obiecţie n-are nici o însemnătate, căci singura chemare de care ascultă Orfeu e aceea venită din inima lui. Iată însă că în cea de a doua lucrare pe care ne-a dat-o, Vasile Mănuceanu, rămînîndu-şi sieşi fidel, răspunde şi tainicii noastre dorinţe, ceea ce deodată ne dezvăluie o autentică vocaţie. Rămas ani de zile freatic, talentul său, dînd de lumină, nu se mai poate împăca decît cu albia unui fluviu.

Ca spre a-şi dovedi măiestria, Vasile Mănuceanu a luat de la literatura detectivă procedeul „spaţiului închis". Dar enclava lui este o microlume care se deschide uimitor spre sideral.

În ciuda tratării foarte moderne şi originale a temei alese — destinul omului în cosmos —, stăruie în „Captivii" parfumul unei nobleţi stilistice, cum a doua jumătate a veacului nostru îşi dă rareori osteneala s-o mai resuscite, dar care ar fi trezit o profundă simpatie unui Rosny aîné sau Maurice Renard.

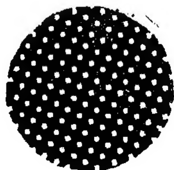
Povestirea pe care o publicăm aparţine unui incontestabil maestru al stilului. Vasile Mănuceanu este în stare cu o singură frază să te zvîrle în neant, iar cu alta, deopotrivă de magică, să te anine imponderabil în spaţiul visului.

Un straniu umor impersonal, iscat de o profundă cunoaştere a sufletului omenesc şi a virtuţilor vorbei ciupite, viclean, la întîmplare ne cucereşte, ca şi comparaţiile surprinzătoare, precise şi eficace aidoma unor lovituri de carate.

Sînt fericit să pot declara acest lucru : „Captivii" lui Vasile Mănuceanu reprezintă una dintre cele mai frumoase povestiri ale anticipaţiei româneşti.

ADRIAN ROGOZ

Colecţia „POVESTIRI ŞTIINŢIFICO-FANTASTICE"
editată de revista
Ştiinţa şi Tehnica
Anul XVIII
15 septembrie 1972

Captivii

de **VASILE MĂNUCEANU**

Pasărea argintie *despica semeață și nepăsătoare valurile moi de văzduh. Zborul ei uniform, punctat uneori de zvîcniri nervoase ca ale unui pur-sînge angajat într-o cursă frenetică, era o superbă împletire de forță, echilibru și grație. Părea, în toată alcătuirea ei simplă și robustă, un simbol, o întruchipare a geniului uman, triumfător în lupta cu spațiul și timpul. Planurile, puțin abătute înapoi, ca înotătoarele marsuinilor, țîșneau din trupul fusiform într-o perpetuă și temerară tentativă de asalt. Asaltul imensităților, secționate în etape și trasee și convertite în cifre banale pe aparatele de bord. Bubuitul apocaliptic al motoarelor, jeturile de flacără portocalie răscoleau împărăția înaltă a tăcerii, sfidînd-o și umilind-o, devorîndu-i suavitatea. Un colos catapultat cu exactitate riguroasă, un mesager al rațiunii materializate, o trombă de metal care nu cunoaște bariere și împotriviri. Zeci și zeci de luminițe multicolore clipeau pe tablourile din cabina de comandă, indicatoarele trepidau și oscilau, circuitele și complicatele mecanisme răspundeau cu suplețe și promptitudine comenzilor, demonstrînd perfecțiunea magnificei nave. Hublourile de sticlă groasă împlîntate în fuzelaj ca niște ochi de ciclop lăsau să pătrundă în interior, cu zgîrcenie, crîmpeie de azur, care scăldau fețele pasagerilor într-o lumină ireală, tremurătoare. Lumina era singurul element rebel și incert.*

Marc-Antoniu Fontana, *reporter principal al revistei „Pianeta", își rezemă ceafa de spătarul moale, capitonat. Firește, simțea o ușoară oboseală, dormise puțin în ultima săptămînă, dar mîine, după un somn zdravăn și după rafala înghețată a dușului, va fi iarăși în formă. Apoi fumăraia și sporovăiala din redacție, întrebările invidioase, mutra vicleană și agitată a șefului, nelipsitul lui papion portocaliu, tradiționalele văicăreli: „Deplasările tale, Marc, mă costă cît haremul unui maharadjah."*

La naiba, unde-l va mai trimite mîine sau peste cîteva zile? Ce va mai născoci individul? Nu scăpa nici un prilej de a urca tirajul revistei. Și asta, bineînțeles, pe seama eforturilor și riscurilor lui, ale lui Marc, a vagabondajului acesta absurd și interminabil pe meridianele globului. Încotro va porni mîine sau peste cîteva zile?

Se întorcea acum din America Centrală, dintr-o „zonă fierbinte“, cum numeau ei în redacție acele regiuni unde aveau loc evenimente deosebite. Dar, după părerea lui Marc, toată afacerea era departe de a fi meritat osteneala. Cîteva împușcături, cîteva geamuri sparte, un autobuz incendiat... Un ex-dictator și un posibil dictator își ațîțau acoliții unii împotriva altora. Mai văzuse. Și nu numai odată. „Senzațional! Formidabil!“ exclamă dobitocii care te citesc. Și habar n-au cîtă dibăcie îți trebuie uneori ca să încropești această aparență captivantă. În fond, ca să trăiești o dramă autentică, trebuie neapărat să dai fuga la capătul lumii? Erezie. Stupiditate de maniaci, care o dată cu leberwurstul cotidian trebuie să-și consume și porția de extraordinar.

...Într-adevăr, era greu de presupus ce va mai născoci papionul portocaliu, în ce punct al mapamondului îl va expedia, ca pe un colet viu. În Antarctica? La tropice? În Marea Sargasselor? La urma urmelor, tot una. Globul nu mai înfățișa mistere și atracții pentru Marc. În general rămăseseră puține, foarte puține lucruri care să-l impresioneze cu adevărat. De aici și cugetările lui blazate, ironice. Și cum poți oare gîndi altfel după ce ai înfruntat toate sau aproape toate primejdiile posibile: ciumă, inundații, bombardamente, incendii, mitralierele gangsterilor... Fusese de nenumărate ori amenințat cu moartea și odată chiar ținut ostatec șapte zile încheiate, spre imensa bucurie a papionului portocaliu (douăzeci de mii de exemplare în plus!). Expulzat de două ori și o dată arestat sub neroada învinuire de contrabandă. Patru accidente de automobil, două de cale ferată, un naufragiu. Un bilanț remarcabil, ce mai! Congo, Cambodgia, Mato Grosso, Guatemala, Texas, Irlanda, Guineea... Tot atîtea amintiri explodînd și amestecîndu-se într-un cadril fantastic. Cele trei luni petrecute în jungla indoneziană, printre traficanții de opiu, s-au încheiat într-un spital nenorocit. Se îmbolnăvise de friguri; și acum mai simte pe trup răceala cearșafurilor ude în care îl înfășurau. Ne-

plăcută senzaţie, egalată poate doar de atingerea rechinilor. Siluetele lor negricioase i se frecaseră de piele ca nişte răzătoare imense, acolo, sub valurile oceanului, pe cînd îi filma, pe jumătate aţîţat, pe jumătate înnebunit de groază. Cînd fusese asta? A, da, exact în ajunul catastrofei de la mina Fuentes. L-au dus acolo cu elicopterul. A coborît în infern odată cu prima echipă de salvare. S-a tîrît pe sub şinele răsucite şi arse de explozie, pe sub grinzile prăbuşite, către galeria de unde veneau vaiete şi chemări deznădăjduite. Pentru prima dată şi-a uitat meseria atunci, în faţa acelor muribunzi pierduţi în întunericul minei. A început să care febril, unul după altul, trupurile muncitorilor sleiţi, pe jumătate ucişi, invadat de acel sublim şi poruncitor sentiment al solidarităţii umane, fără să aibă în minte decît chipurile împietrite ale femeilor care aşteptau sus, agăţîndu-se de ultima speranţă. L-au scos pe targă. Dar a sărit de pe targă înainte de a ajunge la maşina spitalului, fiindcă trebuia să telefoneze la redacţie. Orele, tragicele ore din mina Fuentes însemnau cu totul altceva decît, să zicem, ultimul „hatari" la care luase parte. Hatari? Sport. Amuzament. Prilej de distracţie pentru bogata, smintita şi surîzătoarea americană, cu obraji de porţelan trandafiriu, care finanţa expediţia. Cu toate că, dacă se gîndeşte bine, rinocerii aceia turbaţi care galopau înspre ei nu aveau nimic amuzant.

Rinoceri. Explozii. Naufragii. Iar acum confortul călduţ, sentimentul de securitate pe care i-l dădea interiorul minunatei păsări de oţel. Berea spumoasă din pahar, blondă ca părul stewardesei. Grozavă fată! Toate stewardesele sînt frumoase, evident, dar cea de astăzi e cu totul aparte, depăşeşte standardul. Nu are acele graţii mecanice, de păpuşă; surîsul ei e viu, cu toate că puţin nostalgic, ochii cenuşii, imenşi ascund taine tulburătoare.

— Domnişoară, încă un pahar de bere, te rog. Cum te cheamă?

— Wanda, domnule.

— Trebuia să-mi închipui. Eşti de origine slavă, nu-i aşa?

— Pe jumătate...

Wanda se născuse la Paris, mama ei era poloneză, tatăl francez. Avea 22 de ani. Mai bine zis îi împlinea peste o săptămînă. În timp ce turna berea, privi pe furiș fața tînărului, colțuroasă, dură, bronzată, dar cu ochi limpezi, în care se citea o bunătate liniștită. Roși imediat și plecă privirea, gîndindu-se ce-ar spune tatăl ei, severul maistru mecanic Hurot, văzînd-o că se uită cu atîta îndrăzneală la un bărbat necunoscut. Și așa avusese destule discuții cu el, mai ales cînd a trebuit să-și dea consimțămîntul pentru ca Wanda să devină stewardesă. Meșterul Hurot, om de modă veche, nu vedea cu ochi buni o asemenea îndeletnicire, i se părea ușuratică, neserioasă. Wanda n-ar fi vrut să-l necăjească. Poate că i-ar fi făcut pe plac, alegîndu-și orice altă meserie, dar tentația era prea puternică. Pe ea n-o ispiteau depărtările exotice și nici perspectiva căsătoriei cu un pasager bogat, perspectivă care le obseda pe multe dintre colegele ei. Pur și simplu era fascinată de zbor. De zborul în sine. Desigur,

ar fi putut să urmeze o școală de pilotaj, dar nu avea nici un fel de aplicații tehnice. Nevoia plutirii, a desprinderii de lut se zămislise în ea odată cu scînteia vieții, ca la păsări. O nevoie stranie, imperioasă, care o inunda, care-i stăpînea visele. În fiecare noapte se visa plutind; din ființa ei creșteau aripi nevăzute și străbătea spații fantastice, vîltori de văzduh, cataracte albastre și tăcute, fără să-și simtă trupul, pătrunsă de-o istovitoare fericire. Uneori, și trează fiind, visele acestea întindeau spre ea tentacule ademenitoare, hipnotice, smulgînd-o din mijlocul realității. Și asta nu era bine deloc, trebuia să fie mereu atentă la îndatoririle ei. Iată, cei doi bătrînei cu figuri simpatice și blajine o cheamă insistent de cîteva clipe, probabil că vor oranjadă, dar ea, cu toate că a înregistrat chemarea, n-a făcut nici un pas, e pradă nălucirilor ei de azur. Trebuie să se smulgă visării, moliciunii, s-a smuls, zîmbește, îndată, domnilor. Ce ocupație or fi avînd bătrîneii aceia? Fermieri? Angrosiști de portocale? Căpitani de pescadoare ieșiți la pensie? N-are pentru ce să-și bată capul.

— Numaidecît, domnilor.

Mercier și Lalande, *cei doi bătrînei cu figuri blajine și simpatice, nu erau fermieri. Nici unul dintre ei n-ar fi fost în stare să deosebească o găină Wiandotte sau o rață Campbell de niște orătănii obișnuite. Și, în general, nu e foarte sigur dacă ar fi putut deosebi o găină de o rață. Deoarece formele și manifestările vieții terestre le erau absolut indiferente. De mai bine de șapte decenii pășeau pe suprafața planetei, ignorînd-o cu seninătate.*

Preocupările lor celeste le absorbeau ființa pînă la ultimul atom. Mercier și Lalande, cei mai distinși astrofizicieni ai Europei, poate cei mai mari din lume... Faima lor depășise demult granițele lumii științifice, se bucurau de o largă popularitate datorită personalității lor originale și, mai ales, prieteniei care îi unea, prietenie dublată de o eternă vrajbă. Urmaseră studiile la același colegiu. Își începuseră odată cariera științifică, în calitate de simpli asistenți, și cariera aceasta fusese un duel neîntrerupt. Un fel de partidă de șah, în care adversarii se pîndesc, se suspectează, caută să-și ghicească reciproc intențiile și execută din timp în timp cîte-o mișcare spectaculoasă. Abia făcea Lalande o comunicare importantă, care provoca vîlvă, că Mercier lansa o teorie senzațională care agita frenetic lumea savanților și care nu avea alt scop decît să contrazică părerile lui Lalande. Dar această competiție nu avea în ea nici un grăunte de ostilitate. O ciudată, însă reală afecțiune îi lega pe cei doi magiștri ai galaxiilor. Fuseseră primiți la Academie în aceeași zi, iar președintele rostise un discurs înduioșător despre nobila pildă de amiciție și colaborare științifică pe care au dat-o lumii acești Castor și Pollux moderni. Paradoxal, dar așa era: certurile lor rodiseră mai mult decît eforturile conjugate ale unui batalion de cercetători.

Se întorceau acum de la un congres nu tocmai strălucitor și, natural, ca în toate clipele lor de intimitate, se certau. Se certau blînd. Nimeni n-ar fi putut presupune, numai după sclipirile jucăușe ale ochilor sau după surîsurile abia perceptibil contaminate de ironie, că în spatele replicilor rostite atît de calm și discret se prăbușesc constelații și se iscă vîrtejuri de pulbere cosmică.

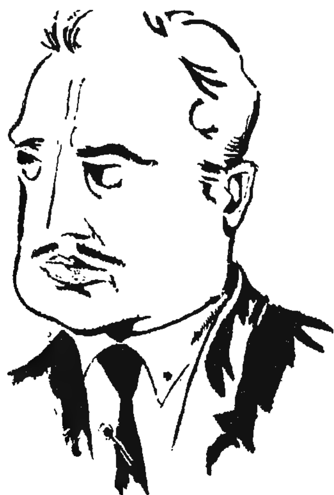
Mercier își șterse cu batista craniul asudat, era chel ca o bilă de biliard, și bău pînă la fund oranjada rece. Îi surîse Wandei cît mai fermecător cu putință:

— Mulțumesc, drăguță domnișoară. A fost excelentă.

Era o dublă formalitate. Pe Wanda nici n-o văzuse măcar, îi percepea vag prezența, așa că n-avea cum să știe dacă e sau nu drăguță, iar oranjadei nu-i simțise gustul, ar fi băut cu tot atîta plăcere apă de ploaie sau acid boric.

Erau pe punctul de a-și relua disputa, cînd aparatul avu o scurtă zvîcnire. Era ca și cum roata unei calești,

alergînd pe o șosea netedă, calcă deodată pe un bolovan. Imediat zborul redeveni lin, insesizabil, însă incidentul le risipise pentru cîteva clipe gîndurile. Se priveau în tăcere, zîmbind. Zîmbind, Mercier gîndea: „Bietul Lalande... Totdeauna a fost cam lipsit de imaginație și de îndrăzneală în teoriile lui. Greoi, prea greoi pentru secolul nostru. Tipul de savant-halterofil. Dar asta nu mă împiedică să-l iubesc ca pe un frate mai mic și neajutorat." Lalande surîdea visător, gîndindu-se: „Sărmanul, bunul, naivul Mercier... Tare mi-e teamă că s-a ramolit. Observ că de la o vreme a cam luat-o razna cu teoriile lui. De altfel, cît se poate de normal, e mai bătrîn ca mine cu opt luni. Sînt născut în ianuarie, iar el în septembrie. Drace, dar asta înseamnă că... da, da, în curînd va fi ziua lui. Ia stai să vedem ce-aș putea să-i cumpăr. O pălărie? Hm, nu mă pricep la pălării. Un stilou cu monogramă? Nu, asta i-am dăruit anul trecut. Atunci ce? Un toc de ochelari? Sau poate un ac de cravată cum are domnul acela plinuț, un ac de argint. Frumoasă lucrătură! Numai dacă nu cumva o fi de platină, ar costa al naibii de scump. Al naibii de scump!"

Heinz Holtzmann, *domnul cel plinuț, observă privirea lui Mercier și-și mîngîie orgolios acul de cravată. Acul era, într-adevăr, de platină. De altminteri*

întreaga lui persoană, părul, fața, hainele, emanau luciri de platină. Holtzmann era regele neîncoronat al platinei și, dacă ar fi vrut, ar fi pus să i se ridice o statuie de platină în parcul somptuoasei sale locuințe. Dar nu era atît de prost. Se mulțumea cu un ac de cravată. Așa, ca o emblemă, ca o aluzie... Platina era un lucru mult prea important pe piața industrială, se transforma în bani, în grămezi de bani, și lui Holtzmann îi plăceau la nebunie banii. Dar, lucru curios, prefera să nu-i atingă. Iubea ideea de bani, forța lor copleșitoare, însă detesta vulgarele, unsuroasele bancnote. Nu purta la el decît carnetul de cecuri și o cantitate infimă de mărunțiș. Semnătura lui era onorată instantaneu la toate băncile din lume. Cu toții, de la umilul funcționar pînă la atotputernicul director de bancă, se înclinau în fața lui covîrșiți de respect. Dar Holtzmann era ros de nemulțumiri secrete. Fiindcă nu pe el, pe Holtzmann, îl respectau, ci averea lui. Or, ceea ce rîvnea el era respectul „moral". Ah, dacă ar fi fost un „intelectual", un savant de renume sau un scriitor celebru... Ar fi dat orice să poată scrie pe cartea lui de vizită: „Profesor-doctor H. Holtzmann". Dar nu făcuse decît trei clase de liceu, și oricum... Privi cu plăcere silueta mlădioasă a Wandei, spunîndu-și: „O asemenea secretară mi-ar trebui". Dar abandonă imediat ideea, fiindcă doamna Holtzmann n-ar fi admis în ruptul capului. Se întoarse la amărăciunea lui. Eh, dac-ar fi literat sau profesor universitar... De pildă, ca domnul acela de colo, cu părul tuns perie și cu ochelari în ramă subțire, de aur. Ce figură severă, demnă, plină de distincție... Fără îndoială, e un profesor, poate un profesor german, călătorind cu asistentul său, individul acela mărunțel, măsliniu la față, cu care vorbește din cînd în cînd în șoaptă. Cine știe ce preocupări grave, profunde îl stăpînesc. Iată, își pipăie distrat buzunarul de la piept, unde are, poate, carnețelul cu însemnări, cu formule științifice...

Frankie Slim, *supranumit „Doctorul", își pipăi buzunarul interior al hainei, unde domicilia totdeauna credinciosul său Colt. Gestul, dictat de nervozitate, păstra totuși un aer de eleganță și dezinvoltură. Frankie știa că face impresie bună în societate. Se străduise neîncetat, plin de mîndrie, să-și cultive înfățișarea distinsă, să-și subțieze manierele. De aceea îl și porecliseră „Doctorul". În momentul de față îl cam stînjenea tovărășia Guzganului, ins mărginit și vulgar, brută detestată pînă și în cercurile profesioniștilor pistolului. Dar n-avea încotro. Într-o astfel de acțiune, plină de primejdie, un asociat ca Guzganul era absolut indispensabil. Afurisită treabă! Poate cea mai grea din viața lui. Oare va fi în stare s-o ducă la bun sfîrșit? Îl supraveghea atent pe Holtzmann. În cele din urmă se plictisi de figura acestuia, rotofeie, inexpresivă. Începu să-i studieze pe ceilalți pasageri ai avionului. Era interesant de ghicit cum va reacționa fiecare atunci cînd... O clipă, ochii i se opriră pe silueta stewardesei. Formidabilă! își spuse Slim ațîțat. Cu*

una ca asta poţi cheltui oricît, fără să-ţi pară rău. Tresări. Oare colosul acela blond... De ce-şi pipăie atît de insistent buzunarul de la piept? Un buzunar vizibil umflat de un obiect greu. Nu cumva... Toată fiinţa i se încordă, îşi simţi fruntea îmbrobonată de sudoare. Uriaşul vîrî mîna sub haină şi scoase o sticluţă plată. Îi deşurubă capacul, trase o înghiţitură. Slim răsuflă uşurat. În avion se răspîndi un miros subtil de whisky. Slavă domnului! Un poliţist n-ar face asta.

Sculptorul Firmin *sorbi o duşcă zdravănă. Ezitase mai întîi, se simţea jenat în prezenţa atîtor necunoscuţi... Brusc, însă, se hotărî să nu-i mai pese de mutrele din jur. Era fericit, grozav de fericit, expoziţia avusese succes. Fericit şi nerăbdător. După părerea lui, hărăbaia de avion zbura cu o încetineală inadmisibilă. La naiba, de-ar ajunge odată acasă, unde-l aşteaptă prietenii! O să fie chef mare. Mare de tot. Nu-i plăcut să bei*

așa, de unul singur. I-ar oferi un păhăruț stewardesei (Firmin n-a avut niciodată un model cu picioare atît de frumoase), dar e sigur că n-are voie să bea în timpul serviciului. Ce-ar fi să încerce cu domnul acela în haină neagră, de-o croială ciudată, închisă pînă la bărbie? N-are rost. Presimte că va fi refuzat. Poate chiar cu indignare, lumea e plină de tîmpiți.

Predicatorul *clocotea de indignare într-adevăr. În ochi îi ardeau flăcări care, dacă s-ar fi materializat, ar fi făcut prăpăd mare în preajmă. Apocalipsul! Da, au venit vremurile apocalipsului. Fata aceea care se fîțîie printre pasageri, arătîndu-și fără rușine picioarele, pînă sus de tot... Piei, satană! Cum de nu se deschide pămîntul s-o înghită? (Își aminti la vreme că nu se află pe pămînt, ci în avion, dar asta nu era o consolare.) Și bețivul acela, omul acela voinic care bea vîrtos din sticlă, fără să se sinchisească de nimic... Stricăciune! Desfrîu! Ce pildă pot da asemenea făpturi păcătoase copilului aceluia, cu față de înger, care stă cufundat în scaunul prea mare pentru el, cu ochii larg deschiși, ochi de miel nevinovat....*

Copilul *călătorea singur. Tatăl lui, plantatorul, se recăsătorise, trimițîndu-l în Europa pentru cîteva luni. Va locui la mătușa Emy, pe care nici n-o cunoaște. Se simțea trist, părăsit, însingurat. Desigur, îl duruse despărțirea de tatăl său. Dar nu foarte tare. Mai greu îi venise să se despartă de cîinele Top, care scheuna jalnic, lingîndu-i mîinile. Ce să-i faci, tot n-ar fi putut să-l ia pe Top în avion. Oftă și privi în jur: chipuri străine, indiferente. Nimeni nu poate înțelege cîte necazuri are un copil. Singura ființă care-i dă atenție e fata aceasta înaltă, în uniformă albastră cu nasturi de aur și cu bonețică pe care sînt brodate două aripi lucitoare. Dac-ar avea o soră, una ca asta i-ar fi plăcut să aibă. Fata îi surîse cu bunătate. Îi surîse și el. Nu numai din politețe. Simțea că are inimă bună, copiii simt asta foarte ușor.*

— Bea un pahar cu lapte. Are să te răcorească. Nu-i așa că ți-e cald?

— Da, miss. Mulțumesc, miss. Sînteți foarte bună cu mine.

Marc *zîmbi îngîndurat privind scena: Wanda aplecată matern asupra copilului. Paharul cu lapte. Lumina afectuoasă din ochii fetei. Timida bucurie întipărită pe chipul copilului. Toate acestea îi evocau posibilitatea îndepărtată, neclară a unui cămin. Privirea i se*

umbri nostalgic. Perspectivă cu totul ireală. Rezervată exclusiv altor indivizi. Din altă planetă. În nici un caz lui Marc-Antoniu Fontana.

Pasărea argintie *plutea acum printr-o masă compactă de nori. Vineţi, întunecaţi. Înfăşurînd carcasa de metal într-un linţoliu sumbru. Trupul păsării avu o nouă zvîcnire. Nervoasă. Ca şi cum ar fi simţit atingerea străină, rece, ostilă. O ezitare apoi, imperceptibilă. Sau un fel de pîndă. Asculta oare respiraţia jivinelor de fum? Se cabră, îşi încordă nervurile de oţel într-o sforţare teribilă şi ţîşni înainte, în lumină, scuturînd de pe ea labele norilor. Dar numai pentru cîteva clipe. Ca şi cum ar fi vrut s-o convingă de inutilitatea efortului, mii de tentacule de negură o cuprinseră iarăşi, lacome, batjocoritoare. Şi jocul, joc de titani, se repetă întocmai. Fibrele metalice gemură neauzit, planurile se zbătură, spintecînd ca nişte cuţite enorme sepiile negre, prefăcîndu-le în zdrenţe. Din nou lumină. Şi din nou întuneric. Jivinele nu renunţau la pradă. O încleştau, o prigoneau, o împroşcau cu beznă, căutînd s-o înspăimînte. Pasărea lupta cu îndîrjire. Dar nu mai avea semeţia ei obişnuită. Bîjbîia ca un orb uriaş printre colinele de ceaţă, dincolo de care auzea hohote prelungi, şi o agitaţie supremă îi cotropea celulele. O nouă sforţare. Şi încă una. Un catarg de lumină, o prăpastie de întuneric. O trepidaţie bruscă, o pendulare în neant, o văpaie roşie, văpaia unui fulger depărtat peste cearcănul norilor. Oamenii pe care-i adăpostea în trupul ei imens şi puternic se priviră tăcuţi, fără să se vadă unul pe altul, stăpîniţi de fior.*

Wanda *ieşi din cabina pilotului împărţindu-le la toţi, cu generozitate, surîsul ei fermecător. Vocea ei era melodioasă şi blîndă, vocea domnişoarei care, în noaptea Anului nou, împarte prăjituri copiilor de la orfelinat!*

— Echipajul vă roagă călduros să nu fiţi neliniştiţi. Traseul avionului e barat de un ciclon. Pilotul a primit încuviinţarea să se abată de la ruta obişnuită, pentru a ocoli astfel primejdia. Vă repet, nu e nici un motiv de alertă. Atîta doar că vom suferi o mică întîrziere. Ne vom strădui s-o recuperăm în măsura posibilităţilor.

Marc *studie cu aviditate surîsul Giocondei în uniformă. Era singurul fenomen care-l interesa în momentul acela. Înregistrase fără nici o reacție neprevăzutul apel. Vestea nu-l afecta decît în măsura în care devierea avea să prelungească plictiseala zborului. Stoicismul lui anula însă chiar și neplăcerea acestei perspective. Își căută o poziție mai comodă; se rezemă de spătar și se abandonă unei preocupări stupide, încercînd să respire fără să miște stomacul. Se amuză teribil amintindu-și că a mai făcut asta cîndva, într-un tanc care ardea, cu turela blocată.*

Holtzmann *înăbuși între dinți o înjurătură fioroasă, învățată pe vremuri, la Hamburg, de la matelotii fără angajament cu care juca șeptic în cafeneaua „Crabul verde". Incidentul îl iritase la culme. Cum să întîrzie avionul? Pentru ce să întîrzie? Cine-o fi fost imbecilul care a îngăduit asemenea porcărie? Puțin îi păsa imbecilului că el, Holtzmann, are întîlniri de afaceri a căror ratare se poate solda cu pierderi de milioane. Puțin îi păsa acelui lefegiu amărît că timpul lui Holtzmann se măsoară în valută forte. Timpul e bani. Timpul e platină. De mult ar fi trebuit să-și cumpere un avion personal. De ce Dumnezeu n-o făcuse pînă acum? Jură să repare greșeala chiar a doua zi. În felul acesta nu va mai fi la discreția tuturor bețivanilor cu chipiu. Da, un avion personal. Și eventual să angajeze o stewardesă în genul fetei ăsteia cu picioare interminabile. În definitiv, poate că doamna Holtzmann nu va merge chiar atît de departe cu gelozia.*

Mercier și Lalande *nici nu înțeleseseră prea bine despre ce este vorba. Îi zîmbiseră simultan Wandei, cu aceeași politețe și afecțiune bătrînească. Oare ce spusese? Parcă ceva în legătură cu o întîrziere. Ce fel de întîrziere? Un minut? Un ceas? O zi? O infimă fracțiune de timp? O, Cronos, sublim vrăjmaș... Zîmbetele uitate pe chipuri deveniseră melancolice, apoi pieriră definitiv odată cu scurta reflexie despre eternitate. Ideea eternității le impunea, desigur, însă nu într-atît încît să pună capăt pasionantei dispute începută cu o jumătate de veac în urmă!*

— Mi se pare evident că numai un dispozitiv de acționare fotonic, cu reflector parabolic dublu, din mezosubstanță...

— Foarte bine. Dar sistemul fotonic anihilator...

Frankie Slim *ar fi fost nespus de uimit aflînd că Holtzmann, exact în același moment, bolborosise exact aceeași înjurătură ca el. Era o mică deosebire, anume că Frankie n-o culesese de la matelotii din Hamburg, ci de la un măcelar epileptic din Ohio, dar faptul n-avea însemnătate în asemenea împrejurări. Frankie primise vestea ca pe o lovitură de măciucă. Blestemat ciclon! Amenința să le dea peste cap tot planul. Plan întocmit cu migală de veritabili tehnicieni, pus la punct pînă în cele mai mici amănunte. Ce mîndru fusese Frankie de ideea lui! Asemenea idei îți vin o dată în viață. Și acum... Se uită la ceas galvanizat de neliniște, dar cu același gest plin de distincție, fiindcă obișnuința era mai puternică. Drace, trecuseră cinci minute de cînd pilotul anunțase schimbarea direcției. Peste alte cinci va fi prea tîrziu. Simțea că-i fierb creierii. Printre valurile de furie și disperare își imagină micul aerodrom din Kolumba, un patrulater cenușiu, cu cîteva hangare de tablă ondulată, împresurat de vegetația fantastică. Cele două „Jeep"-uri așteptînd în soarele nemilos, în timp ce băieții se răcoresc cu suc de banane, scrutînd nerăbdători văzduhul, atenți la cel mai mic zgomot. Și departe, în junglă, cabana aceea jegoasă, uitată de Dumnezeu, aproape inaccesibilă, care urma să-i servească drept palat provizoriu regelui platinei. Dacă totul ar fi mers normal, l-ar fi instalat pe Holtzmann acolo, cu toate onorurile, și ar fi început tratativele chiar a doua zi. Se hotărîseră să ceară cinci milioane. Pentru familia Holtzmann nu era prea mult. Pentru ei era totul. Ca într-un delir al deznădejdii, Frankie văzu milioanele spulberîndu-se, bancnotele se depărtau vertiginos, pe aripile ciclonului care hohotea satanic, ca frunzele unui copac smulse de vijelie. Se sili să alunge coșmarul, buimăceala aceea paralizantă, trebuia să fie lucid, cît mai lucid, să acționeze imediat, cu toată energia, dacă voia să mai salveze ceva. Îl lovi ușor pe Guzgan în gleznă, ca din greșeală. Partenerul se holbă la el, dar înțelese prompt și, vîrînd mîna la subsuoară, își scoase calm artileria, un revolver uriaș, care ar fi servit cu succes la o vînătoare*

de tapiri. Coltul lui Frankie ieşi la iveală aproape în aceeaşi fracţiune de secundă. În picioare, întorşi unul cu spatele la celălalt, în aşa fel încît să domine întreg interiorul avionului, cei doi amatori de tir roteau priviri amenințătoare. Situaţia era fără echivoc. Se lăsă o tăcere îngheţată, nimeni nu se clintea. Lui Frankie îi plăceau însă lucrurile clare, foarte clare, şi Wanda, hipnotizată de cerculeţul acela de metal prin care putea ţîşni moartea, îi auzi vocea hîrîită, bizară, deformată parcă de pîlnia unui fonograf. Politeţea lui Frankie avea acum o notă de carnaval, de farsă sinistră :

— Domnişoară, fii atît de serviabilă şi comunică piloţilor dorinţa mea. Este vorba de o scurtă escală la Kolumba, pe care aş fi încîntat s-o efectuăm în cel mult douăzeci de minute de-aici încolo. Dacă lucrul nu este posibil, la expirarea acestui termen, spre marele meu regret, voi fi nevoit să procedez la execuţia pasagerilor. O, nu vă neliniştiţi, doamnelor şi domnilor, nu cred că piloţii ne vor da ocazia unei atît de neplăcute situaţii. Sînt oameni de ispravă, care pentru nimic în lume nu şi-ar lua pe conştiinţă asemenea fapte reprobabile.

Sculptorul Firmin îşi simţi gura uscată şi aspră, ca şi cum ar fi rumegat tot nisipul din Kalahari. Nu era laş. Dar ceea ce se petrecea sub ochii lui era neaşteptat şi monstruos ca atacul unei haite de lupi în plin centrul Parisului. Euforia celor cîţiva centilitri de whisky se risipise ca prin farmec. Se foi în scaun cuprins de teroare şi dezgust, fu cît pe-aci să strige : „Eu mă dau jos, fir-ar să fie, m-am săturat de avionul vostru !" Se înfurie, înţelegîndu-şi absurditatea, şi, pentru a ieşi definitiv din panică, voi să recurgă la ajutorul flaconului miraculos. Dar nu reuşi să ducă mîna în buzunar. Gestul lui fu interpretat greşit de vigilenţa Guzganului, care întoarse fulgerător ţeava armei spre el. Firmin suspină dezamăgit, covîrşit de neputinţă.

Holtzmann, cu pupilele mărite, urmări automat silueta stewardesei care dispărea în compartimentul piloţilor. Prima lui senzaţie fusese, desigur, uimirea; o uimire nemărginită ; dacă cineva l-ar fi prevenit că această confortabilă oază aeriană poate deveni teatrul

unei acţiuni pirateşti, i-ar fi rîs în nas, omul de platină nu credea în asemenea istorioare absurde. Apoi uimirea făcu loc unui fior perfid, care-i înfăşură trupul ca inelele unui şarpe. Brusc, în mintea lui, în care zumzăiseră procente şi cifre de afaceri, se declanşă înţelegerea. Nu încăpea îndoială, nici unul dintre prăpădiţii care se aflau cu el în avion nu merita osteneala şi riscul unei asemenea ambuscade. El, Holtzmann, era vînatul pe care-l urmăreau cei doi. Aruncă priviri imploratoare „prăpădiţilor" din jur, dar erau cu toţii atît de preocupaţi de noua situaţie, încît nimeni nu se sinchisea de necazurile lui. Broboane de sudoare îi năpădeau fruntea; smîrcîi încet pe nas ca un copil neajutorat.

Marc, *cu ochii mijiţi asemenea unei pisici la pîndă, cîntări lucrurile calm şi rapid ca o maşină electronică. Examenul facial al celor doi agresori nu-i lăsă prea multe iluzii. Tipii nu debordau de sentimentalism şi delicateţe. A te năpusti cu mîinile goale împotriva lor echivala cu o sinucidere. Nu-i rămînea altceva decît să aştepte liniştit evoluţia evenimentelor. Nădăjduia din toată inima că piloţii se vor dovedi rezonabili; stewardesa părea fată deşteaptă, desigur că le va relata incidentul în culori cît mai realiste, convingîndu-i că n-au de-a face cu nişte amatori. Orice tentativă de eroism în asemenea împrejurări ar fi o tîmpenie catastrofală.*

Copilul *nu se mişcase de la locul lui, nici nu tresărise măcar. Nu era lipsit de simţul primejdiei, înţelegea perfect că o ameninţare sumbră planează asupra tuturor, deci şi asupra lui, dar spaima nu-i anihilase judecata. O judecată naivă, dar nu mai puţin generoasă. De-atîtea ori se visase înfruntînd duşmani periculoşi, punîndu-i cu botul pe labe, şi iată, acum, avea în faţă nişte răufăcători adevăraţi, dar lucrurile se petrecuseră cu totul altfel decît în închipuirea lui de copil. Nimeni nu se repezise asupra banditilor, nu se prevestea nici o încăierare, stăteau cu toţii liniştiţi, ca la cinematograf, o adunătură de papă-lapte, de babe fricoase. Dacă s-ar furişa ca un indian pînă la cei doi şi i-ar apuca de picioare, să-şi piardă echilibrul? Examină cu o privire critică picioarele în cauză: păreau mult prea solide, îi depăşeau forţele. A, dacă l-ar fi avut pe Top lîngă el, situaţia s-ar*

fi schimbat radical. Ar fi fost de-ajuns o şuierătură scurtă pentru ca viteazul cîine să se repeadă la beregata asasinilor, să-i imobilizeze ca pe nişte păpuşi de cîrpă. Dar bunul, curajosul, inteligentul Top rămăsese departe...

Predicatorul *rămăsese cu gura căscată, în înţelesul cel mai strict al cuvîntului. Falca de jos îi căzuse neputincioasă, lungindu-i figura în chip neaşteptat, făcîndu-l să semene cu o mumie abia exhumată. Ţevile revolverelor păreau să-l fascineze ca nişte relicve sacre descoperite la gîtul unor canibali. Dar după cîteva clipe obrajii începură să i se coloreze de la alb la roz, apoi la vînăt-purpuriu. Era vădit că îl invadează un acces de furie paroxistică. Sări de pe scaun ca împins de un resort şi întinse spre vajnicii pistolari două degete acuzatoare, de profet. Strigă cu o voce lugubră :*

— Să nu ucizi ! E porunca Domnului !

Cuprins de nervozitate, Guzganul îşi agită obuzierul. Mîrîi, cu ochii injectaţi :

— Astîmpără-te, boşorogule ! Altfel nu dau doi bani pe pielea ta.

Replica, absolut neprevăzută şi necuviincioasă, seceră elanul omului sfînt, care se prăvăli înapoi în fotoliu, bolborosind ceva neînţeles.

Mercier şi Lalande *înregistraseră faptul cu destulă surprindere. Dar numai ca pe un fapt exterior, care nu-i privea în nici un mod. Asistau cu totul accidental şi fără nici un interes la acea dezlănţuire brutală de instincte. Se priviră jenaţi, consultîndu-se pe tăcute dacă n-ar fi potrivit să ceară scuze celor de faţă pentru prezenţa lor inoportună la spectacol. Dar, ajungînd pesemne la concluzia că gestul n-ar fi apreciat şi n-ar contribui cu nimic la purificarea atmosferei, înălţară din umeri şi, după cîteva momente de confuzie, îşi continuară conversaţia pe şoptite, ca să nu deranjeze pe nimeni.*

Exact în clipa *în care cei doi savanţi îşi reluaseră disputa, se produse absurdul fenomen. Nimic nu-l precedase, nu-l prevestise ; pulsul păsării de oţel încetă brusc. Sincopa unui aparat în zbor are urmări funeste şi imediate : cădere, explozie, incendiu. Acele clipe*

în care omul se străduiește cu febrilitate să înlăture tragicul final sînt dominate de groază, de sentimentul inutilității. Aproape nimeni, în acea teribilă fracțiune de timp, nu încercă să descopere cauzele catastrofei; este o chestiune complet lipsită de interes în asemenea circumstanțe și, de altfel, instinctul de conservare nu mai îngăduie raționamente retroactive. Dar totul, absolut totul se încadrează în limitele normalului. Omul a fost trădat de mașină: posibil și explicabil, nici o inteligență, oricît de perfectă, nu poate reduce la zero asemenea eventualități. Consecințele, pentru om, sînt definitive. Oricît de temerar sau blazat, omul știe însă că, încredințîndu-și viața unei mașini, își asumă, implicit, un risc. Infim, totuși real. Defecțiune, accident, frică, deznădejde, moarte: cauze, fenomene și stări normale, cu desăvîrșire normale. Însă pasagerii colosului zburător aveau de înfruntat ceva mai cumplit decît moartea.

Aparatul încetase pur și simplu să mai zboare. *Jeturile reactoarelor care catapultau uriașul fuzelaj se stinseseră ca niște biete felinare suflate de vînt. Dar nu numai zborul mecanic, dirijat contenise. Nu s-ar fi putut spune că avionul se prăbușește, că planează ori gravitează, captat de o forță superioară. Nu. Toate acestea ar fi intrat în domeniul faptelor cunoscute și explicate. Era altceva. Pasărea de oțel încremenise ca un bold imens împlîntat în inima văzduhului. Orice fel de mișcare încetase. Nu mai exista mișcare. Parcă o erupție fabuloasă acoperise avionul cu lavă. Însă o lavă albastră, sticloasă, strălucitoare, insuportabil de strălucitoare. Desigur, pînă în clipa aceea, pentru pasageri, senzația zborului nu fusese ostentativă, șocantă, rudimentară, ca de pildă senzația deplasării pe un vehicul terestru oarecare, motocicletă sau autobuz. Percepuseră zborul discret și continuu cu toate simțurile. Existase acea ușoară, foarte ușoară și ritmică trepidație, suflul estompat al motoarelor, existase peisajul celest în neîntreruptă schimbare, cu fantasmele norilor, cînd albe, cînd cenușii. Acum, toate acestea nu mai existau. Nu mai exista nimic dincolo de încremenire și tăcere. Pasărea argintie căzuse într-un somn letargic. Erau captivii golului, ai neantului.*

Wanda *ieșise din cabina piloților cu privirea ațintită spre țevile celor două revolvere. Căuta să-și reprime rictusul feței, pasagerii erau destul de îngroziți și așa, nu trebuia să le mai transmită și propria-i neliniște. Deschise gura să comunice rezultatul tratativelor cu piloții, dar de pe buzele ei nu ieși nici un sunet : în clipa aceea înregistrase absurdul ca pe o formidabilă bătaie de gong, poate că fusese tocmai tăcerea care se prăvălea peste ea, nemiloasă. Timpanele îi țiuiau. Avu deodată sentimentul că se află în centrul unei aurore grandioase, într-un deșert de gheață, ea însăși un atom de gheață și lumină ; genele i se transformau în cristale subțiri de gheață și fiecare bătaie a pleoapelor se repercuta în întreaga ei ființă ca un clinchet suav și dureros. „Halucinez, își spuse. Nimic din tot ce simt nu poate fi adevărat. Dar oare ce simt, ce se petrece cu mine ? Amăgire, totul e amăgire. Visele mele nebune... Pieriți, vise buimace ! Cruțați-mă ! Nu acum, nu vreau acum ! Acum trebuie să fiu trează, liniștită, lucidă. Aceasta e datoria mea. Sînt Wanda Hurot, de 22 de ani, stewardesă a companiei „Gall“, și zbor spre Paris. Ori poate că nu sînt nimeni, poate că nu zburăm nicăieri...“*

Sculptorul Firmin, *printr-un joc capricios al memoriei, declanșat de neverosimilitatea acelui fenomen la care asista fără puteri, cu buzele uscate, cu pupilele fixe, se revăzu deodată copil, cu fes de hîrtie colorată, mînjit pînă la urechi de zahărul gogoșilor, colindînd bîlciul de toamnă din orășelul lui natal. Roata gigantică, da, asta era, roata gigantică. Cu toate că îl fascina, îi trebuise totdeauna mult curaj ca să se urce în marele carusel. Mai cu seamă momentul opririi era greu de suportat ; pe el îl prindea totdeauna sus, în punctul cel mai înalt al traiectoriei, și o clipă i se părea că a rămas suspendat în vid pe veșnicie, se crampona de bare cu palmele asudate, stăpînindu-și anevoie urletul de groază. Urma un balans lin, băncuța lui cobora încet, cu poticneli scurte și, după nici un minut, punea picioarele pe pămînt, suspinînd ușurat. Dar de astă dată suspensia era definitivă, scena din copilărie fusese numai un avertisment, o tatonare, vidul îl*

prinsese definitiv în capcană. Duse mîna la piept, ar fi vrut să-şi controleze bătăile inimii, dar întîlni conturul tare al sticlei de whisky şi avu o tresărire de speranţă: „Să ştii că m-am îmbătat, sînt al naibii de ameţit, nu mai rezist la băutură." Dar o privire fugară asupra celor din jur îl convinse de contrariu. În ochii tuturor pasagerilor descoperi aceeaşi expresie ciudată, aceeaşi fixitate hipnotică. Or, starea de ebrietate nu este contagioasă, atîta lucru ştia şi el.

Holtzmann *nici nu mai simţi nevoia să-şi controleze cordul. Era convins că a sucombat. Altminteri de unde senzaţia asta de pietrificare, într-un avion care zboară cu 800 de kilometri pe oră? Fără îndoială, emoţia acelui atac banditesc a fost prea violentă pentru bietele lui vase sanguine. Va să zică aşa arată moartea! Simţurile îţi rămîn aproape intacte, continuînd să înregistreze însă o situaţie unică, un moment unic. Curios! Ceva în genul unui ceasornic care, deşi continuă să ticăie, arată mereu aceeaşi oră. Ceasul biologic al lui Holtzmann continuă să ticăie. Substanţa cenuşie sau cum i-o fi zicînd îşi face mai departe datoria, Holtzmann gîndeşte. Atîta tot. O eternitate de cugetări, fără să poţi cumpăra şi vinde nimic. „Dar asta e o porcărie! se revoltă regele platinei. Pentru un filozof ar fi chiar agreabil, cine ştie, însă pentru un om de afaceri nu se poate imagina tortură mai cumplită. O, păcătosul de mine!" Holtzmann gemu îndurerat, din nou îi veni să plîngă, dar se stăpîni amintindu-şi că un răposat nu se cade să se bocească pe sine însuşi, puţină mîndrie, ce Dumnezeu! Închise ochii şi căută să evoce cu duioşie un chip drag, dar nu-i veni în minte decît chipul nevestii şi se scutură cu scîrbă, cu duşmănie. Scorpia! Desigur că se va preface neconsolată, va leşina, va da ochii peste cap, dar se va tocmi discret şi energic cu antreprenorul de pompe funebre pentru cea mai ieftină ceremonie. Şi astfel Heinz Holtzmann, unul dintre cei mai bogaţi oameni de pe mapamond, care ar fi meritat un sicriu de platină, va porni spre cimitir într-o cutie nenorocită de brad, spoită cu bronz.*

Pilotul Klaps *își mușcă buzele cu furie, avea dinți extrem de tăioşi și puternici, o picătură roșie se prelinse pe bărbie. Mîna lui executā mecanic, pentru a suta oară, aceleași mişcări, smucind manşa în toate direcțiile posibile, fără să obțină vreun rezultat, dar îl cuprinsese o încăpățînare oarbă, era decis să manevreze pînă la epuizare, orice abandon ar fi însemnat implicit o capitulare a rațiunii, a voinței. Ochii lui cercetau cu înfrigurare aparatele de bord. Cadranul verzui care indica nivelul combustibilului în rezervoare licărea imperturbabil, acul vibra, evolua constant, indicînd consumul mediu de zbor, și cu toate astea motoarele nu funcționau, evident că nu funcționau. Evident? Klaps se înfioră, dibuind după manşa care-i alunecase din mîna umezită. Nimic nu e evident, fir-ar să fie, nu poate exista o evidență a iraționalului, el, cel mai vechi pilot al companiei, refuză să admită asemenea enormități. Comenzile nu se împotriveau, nu se blocase nimic, dar orice efect era anihilat de o forță obscură, perfidă, batjocoritoare, avea impresia că încearcă să manipuleze un buștean pe o mare de gelatină. În lumea piloților circulau destule povești fantastice, culminînd cu apariția O.Z.N.-urilor care dăduseră tîrcoale unui avion*

sau altuia, adulmecînd ca niște dulăi cosmici. Dar nimănui nu i se întîmplase pînă acum să rămînă cu aparatul înțepenit în văzduh, ca o corabie încleștată de ghețuri. Îi veni în minte legenda olandezului zburător. Oare și el, Klaps, e osîndit să cutreiere spațiile pînă la sfîrșitul lumii, cu o colecție de fantome la bord? Nu, în fond nu exista nici o asemănare, fabulosul navigator era condamnat la o goană perpetuă pe oceane, fără escală, pe cînd nava lui fusese pur și simplu imobilizată pe un iluzoriu țărm atmosferic. Aruncă o privire de cîine flămînd cerului, care nu mai era același, nu mai avea adîncimea și transparența de totdeauna. Efectuase mii și mii de ore de zbor cu un sentiment de încredere calmă. O, nu vulgarizase niciodată diafana și uneori grava frumusețe a înălțimilor, n-o tratase cu acea drojdie de dispreț și plictiseală a brutelor manșei. Pentru bătrînul Klaps, văzduhul își păstrase intactă poezia, dar se statornicise între ei o alianță secretă, pilotul străbătuse mereu căile de azur ca pe niște gigantice viaducte, ocolind furtunile cu o simplă clătinare din cap, a mirare și dojană, asemenea unui șofer nemulțumit uneori de calitatea asfaltului. Răsturnarea aceasta de elemente îl zdruncinase profund, incertitudinea și spaima îl asaltau, îl încolțeau cu îndîrjire, dar nu voia să se dea bătut. Se întoarse spre coechipierul său, Teo, străduindu-se să-și compună un surîs, care părea mai mult un rînjet de mască africană. Fața lui Teo era golită de sînge, ochii ușor bulbucați, pentru care fusese poreclit „Brotăcelul“, păreau acum gata să-i iasă din orbite.

— Am eșuat, iubitule, mormăi Klaps. Trebuia să se întîmple și asta. Am eșuat în aer, pricepi? Străduiește-te puțin, nu-i greu de înțeles. Un banc de nisip aerian sau cam așa ceva. Ne-am împotmolit. Să vedem ce e de făcut.

Știa că spune tîmpenii, dar trebuia să spună ceva, orice, nu putea să-și cuprindă capul în palme, așa cum se simțea tentat, tot mai tentat, și să urle ca fiarele. Priviră simultan, cu aviditate, văzduhul neclintit. Nu mai era văzduh, era altceva, o avalanșă materială de lumină, mai întîi cu licăriri mohorîte de mercur, apoi albastră, tot mai albastră, rece și neîndurată. Klaps tresări:

— *Radio ! Cheamă baza prin radio. Comunică... Sau mai bine nu, dă-mi mie.*

Teo ridică din umeri cu o tristețe resemnată ; fața lui, de obicei netedă și bine-bărbierită, părea scofîlcită și invadată de țepi. Punîndu-și căștile și laringofonul, Klaps înțelese semnificația gestului. Radioul era mort, orice comunicație cu lumea exterioară fusese tăiată. De fapt, aparatul nu era cu desăvîrșire mut : pe întreaga gamă de unde străbătea același sunet, ca și cum toate stațiile din lume s-ar fi înțeles să transmită la unison un singur semnal, un fel de țiuit depărtat, discret și oarecum melodios, cu modulații bizare.

Wanda *nu avea un aparat de radio. Dar auzul ei, sau mai degrabă o zonă nedeterminată a scoarței cerebrale, i se transformase subit într-un detector ultrasensibil. Wanda auzea și ea acum țîrîitul acela ca de greieri sau ca de strune subțiri, foarte subțiri, cu vagi ondulații. La început nu dădu prea mare importanță acestei senzații sonore, considerînd-o un produs al surescitării, reflectarea unei tulburări lăuntrice și care prevestea, poate, un leșin. Curînd însă își dădu seama că acele vibrații ale timpanelor ei se datoresc unor inpulsuri exterioare. Faptul nu reuși s-o mai uluiască. Mai bine zis, peste șocul anterior nu se mai puteau suprapune alte emoții. Fiindcă Wanda, cu cîteva fracțiuni de secundă mai înainte, înțelesese adevărul în toată grozăvia lui. Nu, impresia aceea absurdă că toate funcțiunile, toate eforturile navei au fost anihilate de o forță misterioasă, că sînt cu toții, pasageri, echipaj și avion, prizonierii acelei forțe, imobilizați poate pentru totdeauna, înfundați ca într-un strat de pîslă luminoasă, nu fusese doar o creație efemeră a simțurilor, a sensibilității ei exacerbate. Nu, de astă dată nu se afla pradă vechilor și inofensivelor ei năluciri, totul era real ; incredibil, monstruos de incredibil, însă real.*

Încercînd să scape de teroarea paralizantă care-i năpădea ființa, voi să se concentreze asupra acelor efluvii sonore ; cu toată apariția lor inexplicabilă, ele constituiau, la urma urmei, forma concretă de manifestare a unei energii, ceva familiar pînă la un punct, și Wanda se agăță cu disperare de această idee. Se așeză, mai mult căzu într-un fotoliu gol, nu-i mai păsa de ce vor spune pasagerii, de altfel nu mai existau pasageri și personal, numai niște

captivi fără identitate, şi ascultă intens, i se părea că ascultă de-o veşnicie, secundele se tîrau ca nişte melci pe un perete lunecos. „Zum-zum-zum-zum-zrrrr-bi-bi-bi...“ Compoziţie psihedelică ? Mesaj cifrat ? I se păru că distinge repetiţia unor grupuri de sunete. Emisia creştea în intensitate, apoi se pierdea, revenea, luneca, oscila, ca şi cum cineva ar fi bîjbîit pe scala unui aparat minuscul, căutînd frecvenţa cea mai potrivită, căutînd-o pe ea, pe Wanda ; îşi imagină asta firesc, cu un soi de convingere bruscă. Îşi aminti ca prin vis că în urmă cu cîţiva ani citise în ziar despre doi tineri care îşi plombaseră dinţii cu un ciment special, din care pricină auzeau deseori muzică şi voci, plombele se transformaseră în radioreceptoare. Dar nu era cazul ei, avea o dantură impecabilă şi, oricum, simţea, ştia că acele tainice sunete îi parveneau în alt mod, cu totul în alt mod. „Zum-zum-zum-zum-zrr-bi-bi-bi...“ Şi deodată, limpede, sigur, melodios : „Wanda !“ Nu se miră. Va să zică asta era. Necunoscutul care emitea nu căutase o anumită lungime de undă, ci un limbaj ; efectuase în fond o operaţie de traducere, de grupare coerentă a acelor sonorizări amorfe. Rostirea nu avea inflexiuni umane, dar nici automatismul rece, impersonal, al robotului ; semăna mai curînd cu strădania unei vieţuitoare lipsită de facultatea vorbirii şi care învăţa în mod miraculos să se exprime. Învăţa ? Nu. Nu era însuşirea unor cunoştinţe, ci exercitarea unei voinţe incomensurabile. Şi din nou, articulat cu precizie, cu claritate, insinuant : „Wanda !“ O şoaptă. O poruncă. O chemare profundă, neliniştitoare, însă irezistibilă. Se ridică de pe scaun. Se ridicase ? Nu ştia exact. Totul devenea de-acum înainte relativ. Ori poate că fusese totdeauna astfel, numai că ea trăise în perimetrul limitat al unor legi stupide. Ca într-o cuşcă. Acum gratiile se topeau la temperatura unei inteligenţe voluntare, supreme; se prăbuşea un mizerabil univers, se deschideau porţile altuia, mirific, nebănuit.

(CONTINUAREA ÎN NUMĂRUL VIITOR)

Cronică (en passant fantastică) a șahului

de **EMANUEL REICHER**

(URMARE DIN NUMĂRUL TRECUT)

V.

Șahul modern s-a născut în secolele XVI și XVII

Omul care în secolele XVIII, XIX și XX a ridicat într-un ritm tot mai viu civilizația pe culmi atît de înalte a ieșit dintr-o plămadă adînc frămîntată în secolele XVI și XVII.

Aceste două veacuri sînt semnificative prin încercarea de a așeza în coordonate precise, în sisteme bine definite șuvoiul vijelios de cunoștințe dobîndite grație renașterii științelor.

Mici pîrîiașe, transformate apoi în rîuri și fluvii puternice, biruiau încetul cu încetul stavilele ignoranței, conservatorismului, treceau peste nenumăratele piedici puse în calea cunoașterii. Se lămureau tot mai multe probleme, apăreau mereu altele noi.

La mijlocul secolului XVI a devenit vizibil rezultatul unui proces îndelungat care a avut o influență covîrșitoare asupra evoluției gîndirii umane.

Este vorba de crearea marii majorități a universităților din Europa între începutul secolului XII (Cambridge și Oxford în Anglia) și anul 1530 (Collège de France), proces ce oglindește efortul imens făcut de oameni pentru ORGANIZAREA învățăturii, a acumulării și a aprofundării cunoștințelor, pentru dezvoltarea unor SISTEME de cuprindere și de canalizare a setei de știință a oamenilor.

Epoca a reprezentat o acumulare imensă de fapte. În vremea aceea au trăit și au împins mai departe cultura

umană iluștri filozofi, savanți, literați, pictori, arhitecți, istorici. Apariția tiparului mobil în Europa a fost contemporană cu dezvoltarea rapidă a matematicilor și cu marile descoperiri geografice. Toate acestea au creat o adevărată efervescență a gîndirii, au lărgit sfera ei de cuprindere, au adîncit capacitatea de a analiza și de a sintetiza cunoștințele asupra naturii și vieții.

Istoria șahului, acest joc atît de intim legat de dezvoltarea gîndirii omenești, a înregistrat și ea o perioadă de puternic avînt.

Au început să se ivească un număr mare de profesioniști ai eșichierului, unii dintre ei celebri nu numai prin forța lor de joc, ci și prin faptul foarte important că au pus bazele unei adevărate literaturi de specialitate.

Au fost tipărite cărți de șah și, semnificativ pentru epocă, ele aveau tendința de a fi manuale pentru învățarea și perfecționarea jocului.

Socotim că este oportun să dezbatem aici o problemă ridicată de multe ori nu numai de amatorii șahului, ci și de cei ce-l abordează întîmplător.

Cum se învață șahul, ce este un manual și cum folosește el celui care dorește să progreseze?

În majoritatea cazurilor, un jucător — mai mult sau mai puțin avansat — inițiază în regulile jocului pe un membru al familiei, un prieten sau un cunoscut, iar apoi îi dă de obicei sfaturi privitoare la conducerea partidei.

În continuare, începătorul acumulează el însuși experiență, o dată cu creșterea numărului de jocuri susținute și — cel mai adesea — asistînd la partidele unora mai buni decît el și ascultînd comentariile lor.

Cărțile cu tabii și mansube nu erau în fond nimic altceva decît consemnarea în scris a unor momente remarcabile din practica unor jucători buni, pentru a-l ajuta pe cel care le cunoaște în rezolvarea unor poziții asemănătoare. În ciuda contribuției lor importante la dezvoltarea șahului, aceste culegeri de poziții nu erau manuale în accepția pe care au primit-o în secolul XVI.

Autorul primei lucrări demne de acest nume, Ruy Lopez, *a încercat — și în bună parte a reușit — o siste-*

matizare a cunoștințelor acumulate, ba chiar mai mult, o adîncire a lor prin analize proprii.

În primul rînd, problemele tratate s-au centrat, firește, în jurul întrebării : cum este mai bine să începi o partidă de șah? Și astfel au apărut primele noțiuni de deschidere și de variante ale unei deschideri, *iar șahistul dornic să învețe putea găsi concentrate în cîteva pagini încercările reușite sau nu ale altor înaintași în stabilirea celor mai bune mutări de început. Căutînd să le înțeleagă scopul, memorîndu-le și apoi confruntînd totul cu propria-i experiență, un jucător ajungea astfel la un progres evident mai rapid decît acela rezultat dintr-o lungă și lentă acumulare de învățăminte proprii. Studiul elementar al deschiderilor a prefigurat folosirea analizei, metodă care în dezvoltarea șahului avea să fie la fel de importantă ca în aceea a geometriei sau a matematicii.*

În secolele următoare, dezvoltarea literaturii șahiste va avea o influență hotărîtoare asupra creșterii numărului și a măiestriei jucătorilor. Istoria eșichierului a consacrat meritele lui Ruy Lopez — acest înaintaș al marilor analizatori de mai tîrziu —, denumind una dintre deschiderile mai mult analizate de el partida spaniolă *(sau* deschiderea Ruy Lopez), *astăzi atît de populară încît nu există mare jucător care, în concursuri, să n-o fi jucat (în forme moderne, desigur).*

Deși importanța lui Ruy Lopez este legată în primul rînd de cartea sa apărută în anul 1561 : Libro de la invencion liberal y arte del Juego de Axedrez, *nu trebuie să uităm că acest favorit al regelui Spaniei Filip al II-lea a fost apreciat drept cel mai puternic jucător de șah al vremii.*

Apoi supremația lui n-a întîrziat să fie contestată, și anul 1575 a fost martorul unei întîlniri șahiste între doi spanioli — Ruy Lopez și Alfonso Seron — și doi italieni — Paolo Boi și Giovanni Leonardo.

La Madrid, în fața lui Filip al II-lea, s-a desfășurat un „concurs" al cărui număr exact de partide nu-l cunoaștem. Rezultatul lor însă a parvenit pînă la noi : victoria și superioritatea evidentă au aparținut jucătorilor italieni.

Încărcați cu onoruri și răsplătiți din plin pentru performanța obținută, Paolo Boi și Leonardo s-au întors în Italia, numele lor devenind celebre și viața lor subiectul unor nenumărate legende.

De exemplu, se povestea că, într-una dintre călătoriile sale, Paolo Boi, împreună cu alți pasageri ai unei corăbii, a fost capturat de un pirat. Se părea că tînărul italian va rămîne pentru multă vreme în robie, căci pentru el nu plătea nimeni suma cerută drept răscumpărare. Dar iată că Paolo Boi a descoperit că cel care-l ținea prizonier era un pătimaș șahist și că risca bani mulți în pariurile care, conform unui obicei al epocii, le făcea asupra posibilităților de rezolvare a unor probleme. Ineditul amator de șah a devenit un elev silitor și, după ce a realizat progrese remarcabile — dovedite prin rezultatul prinsorilor sale —, și-a eliberat maestrul, care astfel s-a putut întoarce în Italia.

Centrul lumii șahiste s-a mutat acum în Italia, unde în anii 1604 și 1617 au mai apărut două cărți de șah : Trattato dell invenzione et arte liberale del giuoco di Scacchi *(titlu asemănător cu cel al cărții lui Ruy Lopez) de Alessandro Salvio și* Il giuoco degli Scacchi *de Pietro Carrera.*

Cum este și normal, un asemenea avînt a determinat apariția unor jucători tot mai buni, iar la începutul secolului XVII, un nou șahist italian a urcat pe culmile gloriei, mai ales datorită stilului său extrem de combativ și de spectaculos : Gioachino Greco. În scurta și strălucitoarea lui carieră, el scrie o carte de șah, ce va fi tradusă și tipărită în Anglia și în Franța și astfel va contribui în mare măsură la răspîndirea și dezvoltarea acestui joc în cele două țări, pepinierele marilor jucători care vor domina secolul al XVIII-lea.

(CONTINUAREA ÎN NUMĂRUL VIITOR)

Tiparul executat la Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"

2012

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacțiile Știință și tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reușit, cu multă dăruire,
muncă și cheltuială, acești entuziaști.

Lor trebuie să le mulțumim pentru că avem acum posibilitatea
să (re)citim legendara Colecție.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyllu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email și reparăm greșeala!)

IMPORTANT

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi pentru a vă asigura continuitatea în primirea colecției.

Prețul unui abonament este de:

- *anual .... 24 lei*
- *pe șase luni .... 12 lei*
- *pe trei luni .... 6 lei*

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile PTTR la factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi, instituții, școli și licee.

● ● SEPTEMBRIE 1972

PREȚUL 1 LEU | 41007